

Sygn. akt I ACa 312/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lipca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Ewa Tkocz (spr.)
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska
Protokolant :	Magdalena Bezak

po rozpoznaniu w dniu 17 lipca 2015 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa S. S.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 12 stycznia 2015 r., sygn. akt II C 38/14

1) zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1. o tyle, że zasądzoną nim kwotę 204 000 złotych obniża do 144 000 (stu czterdziestu czterech tysięcy) złotych, a w pozostałej części oddala powództwo,

b) w punkcie 3. o tyle, że zasądzoną nim kwotę 7 217 złotych obniża do 3 617 (trzech tysięcy sześciuset siedemnastu) złotych,

c) w punkcie 4. o tyle, że należną od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach kwotę 11 706,45 złotych obniża do 8 707 (ośmiu tysięcy siedmiuset siedmiu) złotych,

d) przez dodanie punktu 5. „odstępuje od obciążania powódki pozostałą częścią kosztów sądowych należnych Skarbowi Państwa – Sądowi Okręgowemu w Katowicach”;

2) oddala apelację w pozostałym zakresie;

3) koszty postępowania apelacyjnego wzajemnie znosi

SSO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska	SSA Ewa Tkocz	SSA Anna Bohdziewicz
-------------------------------------	---------------	----------------------

Sygn. akt I ACa 312/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Katowicach zasądził od pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w W. na rzecz powódki S. S. 204.000 złotych z odsetkami ustawowymi od 12 stycznia 2015r., a w pozostałej części oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu.

Sąd ten ustalił, że powódka w dniu 30 listopada 2011r. została potrącona na przejściu dla pieszych przez D. P. kierującego samochodem osobowym, który nieumyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym, co zostało stwierdzone w wyroku Sądu Rejonowego w B. z dnia 14 czerwca 2012r., w sprawie VIII K 116/12.

Po wypadku, w okresie od 30 listopada do 7 grudnia 2011r., powódka przebywała w Szpitalu Wojewódzkim w B. na Oddziale (...) z rozpoznaniem urazu czaszkowo-mózgowego, urazowym śladowym krwotokiem podpajęczynówkowym okolicy sklepiści lewej półkuli mózgu i wstrząśnienia mózgu. Następnie powódka podjęła specjalistyczne leczenie neurologiczne i psychiatryczne w placówkach medycznych i gabinetach prywatnych.

W toku prowadzonego postępowania likwidacyjnego pozwana ustaliła wysokość należnego powódce świadczenia na 6.000 złotych.

Przed wypadkiem powódka była osobą aktywną, przyczyniała się do utrzymywania gospodarstwa domowego pracując na stanowisku sprzedawcy w wymiarze 1/2 etatu. Od czasu wypadku powódka jest konfliktowa, ma problemy z pamięcią, traci orientację w terenie. Po opuszczeniu domu porusza się tylko w jego obrębie mając przy sobie telefon komórkowy. Opiekę nad powódką sprawuje mąż.

Po wypadku rozpoznano u powódki organiczne zaburzenie osobowości i zachowania. Łagodne zaburzenia poznawcze, zaburzenia pamięci i orientacji, zaburzenia koncentracji i podzielności uwagi, objawy zespołu amnestycznego. Obecnie nie stwierdzono zespołu stresu pourazowego. W następstwie wypadku powódka doznała 50% długotrwałego uszczerbku na zdrowiu z przyczyn psychiatrycznych. Drażliwość i wybuchowość powódki znacznie zaburzą relacje rodzinne. Ze względu na organiczne, tj. pourazowe podłoże zaburzeń, rokowanie jest niezbyt pomyślne (opinia sądowo-psychiatryczna lek. med. E. K.).

Powódka na skutek urazu głowy pod postacią urazu czaszkowo -mózgowego, śladowego krwotoku podpajęczynówkowego, a także wstrząśnienia mózgu przejawia zaburzenia psychoorganiczne obejmujące zaburzenia procesów poznawczych, dające obraz podobny do lekkiego otępienia umysłowego, któremu towarzyszą zaburzenia osobowości, emocji i zachowania. Wraz z wiekiem mogą nasilać się zaburzenia emocjonalne i zachowania przejawiające się w złym funkcjonowaniu społecznym, trudności w relacjach z innymi, w tym z członkami własnej rodziny. Zaburzenia te nie są podatne na oddziaływanie psychoterapeutyczne. Objawy pod postacią lęku przed wychodzeniem z domu i samodzielnym poruszaniem się po okolicy można korygować za pomocą psychoterapii behawioralnej. Szacunkowy przedchorobowy poziom rozwoju umysłowego powódki to rozwój niższy od przeciętnego, ale bez cech upośledzenia umysłowego. Wszystkie ograniczenia występujące u powódki, będące skutkiem wypadku, z uwagi na jej wiek (33 lata) mogą być trudne do zaakceptowania i mogą prowadzić do utraty możliwości czerpania satysfakcji i przyjemności z życia, zważywszy, że aktualny stan psychofizyczny powódki utrudnia, a w niektórych aspektach uniemożliwia jej wypełnianie podstawowych ról społecznych żony, matki i pracownika (opinia sądowo-psychologiczna mgr K. P.).

W wyniku urazu z 30 listopada 2011r. powódka doznała długotrwałego uszczerbku na zdrowiu (ponad 6 miesięcy) w postaci encefalopatii pourazowej. Rokowanie w przypadku jej schorzenia jest trudne do określenia ze względu na nałożenie objawów neurologicznych i psychiatrycznych. Nie można wykluczyć, że pewne ubytki neurologiczne, takie jak spowolnienie toku myślenia, zaburzenia orientacji, koncentracji i pamięci pozostaną trwałe. O ewentualnej poprawie stanu zdrowia zadecyduje czas. W ocenie biegłego neurologa, dr. n. med. P. G. stopień uszczerbku na zdrowiu z przyczyn neurologicznych wynosi 30%.

W oparciu o tak poczynione ustalenia Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie powódki znajduje uzasadnienie w przepisach art. 444 § 1 i 2 k.c. oraz art. 445 k.c. Wskazał, że łączny uszczerbek na zdrowiu powódki z przyczyn neurologicznych i psychiatrycznych wynosi 80%, a z uwagi na stan zdrowia została ona uznana przez ZUS za całkowicie niezdolną do jakiegokolwiek pracy. Rokowania nie są pomyślne, rozwijający się zespół psychoorganiczny jest następstwem uszkodzenia OUN w doznanym urazie czaszkowo-mózgowym. Wprawdzie powódka przebywała w szpitalu jedynie 8 dni lecz skutki tego wypadku są bardzo daleko idące. Po wypadku powódka podjęła specjalistyczne leczenie neurologiczne i psychiatryczne, które trwa do chwili obecnej. Przed wypadkiem powódka była zdrowa, spełniała się jako żona i matka. Obecnie nie jest w stanie wykonywać wszystkich prac domowych, ani też odpowiednio zatroszczyć się o ośmioletnią córkę. Stała się drażliwa, wybuchowa i kłótniwa co wpływa negatywnie na jej relacje z rodziną. Wypadek komunikacyjny pozbawił powódkę możliwości normalnego życia, odczuwania radości.

Mając na uwadze powyższe, Sąd pierwszej instancji zasądził na rzecz powódki żadaną przez nią kwotę, tj. 204.000 złotych albowiem adekwatną byłaby kwota 210.000 złotych, z tym że 6.000 złotych wypłacił już ubezpieczyciel.

W ocenie Sądu, kwota ta spełni swą funkcję kompensacyjną, jest bowiem adekwatna do rodzaju i rozmiaru doznanych obrażeń, stopnia cierpień i czasu ich trwania oraz nieodwracalności poniesionego uszczerbku na zdrowiu, a jednocześnie nie doprowadzi do wzbogacenia powódki.

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 k.c. i zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 363 § 2 k.c. (omyłkowo Sąd wskazał art. 362 § 2 k.c.), zasądził je od dnia wyrokowania.

Rozstrzygnięcie o kosztach Sąd oparł na zasadzie wynikającej z art. 100 zdanie drugie k.p.c. oraz art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Apelację od powyższego wyroku wniosła pozwana (...) Spółka Akcyjna w W..

Skarżąca zarzuciła sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału dowodowego i naruszenie przepisów prawa procesowego pod postacią art. 233 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że wskazany przez biegłych procentowy uszczerbek na zdrowiu powódki podlega zsumowaniu i wynosi 80%, a nadto naruszenie art. 445 § 1 k.c. w związku z art. 444 § 1 k.c. przez znaczne zawyżenie należnego zadośćuczynienia.

W oparciu o wskazaną podstawę pozwana domagała się zmiany zaskarżonego wyroku przez obniżenie zasądzonej kwoty z 204.000 złotych do 80.000 złotych i oddalenie powództwa w pozostałej części lub jego uchylecia i przekazania sprawy w zaskarżonym zakresie Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Powódka S. S. w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanej jest częściowo uzasadniona.

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji są w znacznej mierze prawidłowe i Sąd Apelacyjny dzieląc je uznał te ustalenia za własne.

Z prawidłowo poczynionych ustaleń Sąd Okręgowy wyprowadził wszakże niewłaściwe wnioski odnośnie do wysokości należnego powódce zadośćuczynienia.

Trafnie zarzuca apelacja, że wskazany przez biegłych procentowy uszczerbek na zdrowiu powódki nie podlegał zsumowaniu wobec czego nieprawidłowo przyjął Sąd pierwszej instancji, że wynosi on 80%. Wprawdzie o wysokości zadośćuczynienia nie decyduje sama wysokość procentowego uszczerbku na zdrowiu lecz wobec zgłoszenia tego zarzutu zachodzi potrzeba odniesienia się do niego.

Biegła lek. med. E. K. w opinii sądowo-psychiatrycznej z dnia 4 kwietnia 2014r. określając uszczerbek na zdrowiu powódki w wysokości 50% wskazała, że jest on zgodny z punktem 9 b rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 18 grudnia 2012r. w sprawie szczegółowych zasad orzekania o stałym lub długotrwałym uszczerbku na zdrowiu ... (k. 152 – 153). Natomiast biegły dr n. med. P. G. w opinii sądowo-lekarskiej z dnia 4 sierpnia 2014r. podał, że uszczerbek na zdrowiu z przyczyn neurologicznych, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002r. wynosi 30% na podstawie pozycji A punkt 9 c (k. – 197).

Wykładnia punktu 9 b i c Załącznika do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002r. w sprawie szczegółowych zasad orzekania o stałym lub długotrwałym uszczerbku na zdrowiu, trybu postępowania przy ustalaniu tego uszczerbku oraz postępowania o wypłatę jednorazowego odszkodowania (Dz. U. 2013r., poz. 954) wskazuje, że powódka doznała 50% uszczerbku na zdrowiu. Punkt 9 Załącznika zawarty w części A. Uszkodzenia głowy, składa się z trzech podpunktów: a, b, c. Podpunkt b obejmuje encefalopatie ze zmianami charakterologicznymi w zależności od stopnia (50 – 70%), zaś podpunkt c same encefalopatie bez zmian charakterologicznych (30%). Nie ulega zatem wątpliwości, że podpunkt b zawiera w sobie również przypadki określone w podpunkcie c wobec czego nie mogą być on sumowane. Podpunkt a pozostaje bez znaczenia dla oceny wysokości procentowego uszczerbku na zdrowiu powódki, gdyż dotyczy ośpienia lub ciężkiego zaburzenia zachowania i emocji uniemożliwiających samodzielną egzystencję (100%).

Zauważyć także przyjdzie – wbrew odmiennym wywodom Sądu pierwszej instancji – że powódka z uwagi na swój stan zdrowia nie została uznana przez ZUS za całkowicie niezdolną do jakiegokolwiek pracy. Z orzeczenia ZUS z dnia 18 grudnia 2012r. (k. – 35) i pisma ZUS z dnia 5 marca 2015r. (k. – 347) wynika bowiem, że jest ona tylko częściowo niezdolna do pracy.

Przechodząc do zarzutu naruszenia przepisów art. 445 § 1 k.c. w związku z art. 444 § 1 k.c. wskazać trzeba, że zadośćuczynienie jest formą rekompensaty pieniężnej za poniesione przez poszkodowanego szkody niemajątkowe powstałe w następstwie m.in. uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia. Przyznana tytułem zadośćuczynienia kwota pieniężna ma na celu złagodzenie cierpień fizycznych i psychicznych, których doznała osoba występująca z roszczeniem o jego zasądzenie, powinna zatem być „odpowiednia” w stosunku do odniesionej krzywdy. Zadaniem zadośćuczynienia jest wyrównanie i złagodzenie szkód emocjonalnych i fizycznych. Oznacza to, że przy szacowaniu należy brać pod uwagę nie tylko wszystkie okoliczności konkretnej sprawy wpływające na rodzaj i rozmiar cierpień odczuwanych przez poszkodowanego, ale również baczyć na to by kwota zadośćuczynienia nie stała się dla poszkodowanego źródłem wzbogacenia, a dla osoby odpowiedzialnej za wyrządzenie krzywdy, źródłem represji nieuzasadnionej zakresem jej odpowiedzialności.

Oczywiście, niemożliwym jest matematyczne oszacowanie wartości majątkowej doznanej przez poszkodowanego krzywdy. W związku z tym wyliczenie należnego zadośćuczynienia zależy od oceny sądu orzekającego na podstawie zaoferowanego przez strony materiału dowodowego.

Co do zasady, należy podzielić pogląd zgodnie z którym sąd drugiej instancji może korygować kwotę zadośćuczynienia zasądanego przez sąd niższej instancji tylko wtedy gdy jego wysokość jest rażąco zaniżona lub zawyżona. Jego uzasadnieniem jest to, że sąd pierwszej instancji ma bezpośrednią styczność z osobowymi źródłami dowodowymi, której sąd odwoławczy jest pozbawiony. Sprawia to, że sąd pierwszej instancji ma szersze możliwości wszechstronnej oceny tych dowodów, a zatem dokonanie oceny odmiennej powinno nastąpić w wyjątkowych sytuacjach.

W rozpoznawanej sprawie sytuacja taka zachodzi. Materiał dowodowy stanowi zarówno dokumentacja medyczna powódki, opinie biegłych lekarzy (psychiatry i neurologa), psychologa jak i zeznania świadków D. S., D. T. oraz powódki. Sąd Apelacyjny, działając jako sąd meriti, dokonał własnej oceny tych dowodów i wywiódł z nich odmienne wnioski odnośnie do wysokości należnego powódce zadośćuczynienia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji błędnie uznał, że przyznana tytułem zadośćuczynienia kwota 204.000 złotych (przy uwzględnieniu, że pozwana wypłaciła już z tego tytułu 6.000 złotych) jest adekwatna do cierpień i niedogodności, których doznała i nadal odczuwa powódka.

Nie ulega wątpliwości, że ustalone przez Sąd Okręgowy, w oparciu o opinie biegłych, następstwa wypadku trwają do nadal i uniemożliwiają powódce powrót do stanu sprzed 30 listopada 2011r. Mimo organicznych zaburzeń zachowania i osobowości oraz pamięci i orientacji obecnie nie występuje u powódki zespół stresu pourazowego (opinia biegłej z zakresu psychiatrii, lek. med. E. K., k. – 153) zaś objawy pod postacią lęku przed wychodzeniem z domu i samodzielnym poruszaniem się po okolicy można korygować za pomocą psychoterapii behawioralnej (opinia biegłej z zakresu psychologii, mgr K. P., k. – 177). Powódka mimo ograniczeń wywołanych encefalopatią pourazową nie utraciła w całości zdolności do pracy (powołane wcześniej orzeczenia ZUS), nie wymaga także pomocy w zakresie podstawowych czynności życiowych, zajmuje się prowadzeniem gospodarstwa domowego, z tym że podczas gotowania wymaga obecności drugiej osoby, częściowo pomaga córce w nauce, wychodzi sama z domu lecz nie może oddalić się na odległość przekraczającą kontakt wzrokowy z budynkiem (zeznania świadka D. S. – męża powódki, k. – 124).

Mając na uwadze, że intensywność i trwałość cierpień, jako okoliczności tworzące krzywdę, mają decydujący wpływ na wysokość zadośćuczynienia stanowiącego jego kompensatę, Sąd Apelacyjny uznał, że w świetle wyżej wskazanych okoliczności, odpowiednią kwotę zadośćuczynienia w rozumieniu art. 445 § 1 k.c. jest 150.000 złotych. Kwota ta zrównoważy doznane przez powódkę cierpienia i stanowi realną, ekonomicznie odczuwalną wartość, nie prowadząc równocześnie do jej nieuzasadnionego wzbogacenia.

Ponieważ pozwana wypłaciła już powódce z tego tytułu 6.000 złotych, Sąd Apelacyjny z mocy art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1. o tyle, że zasądzoną nim kwotę 204.000 złotych obniżył do 144.000 złotych, a w pozostałej części powództwo oddalił.

Konsekwencją tej zmiany jest także zmiana rozstrzygnięcia o kosztach procesu. O kosztach na rzecz powódki orzeczono w myśl art. 100 k.p.c., zaś na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach w oparciu o art. 113 ust. 1 i 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, przy uwzględnieniu, że koszt skredytowanych opinii biegłych wyniósł łącznie 1.506,45 złotych. Sąd Apelacyjny odstąpił od obciążania powódki pozostałą częścią kosztów sądowych z uwagi na jej sytuację majątkowo-rodzinną oraz rodzaj i charakter sprawy.

W pozostałej części apelacja jako bezzasadna z mocy art. 385 k.p.c. uległa oddaleniu, zaś koszty postępowania apelacyjnego zostały wzajemnie zniesione w oparciu o art. 100 k.p.c., gdyż apelacja odniosła skutek w 48, 38%.

Ponieważ opłata od apelacji, zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wynosiła 6.200 złotych (5% ze 124.000 zł), a pozwana uiściła ją w wysokości 10.200 złotych (k. – 322) różnica pomiędzy opłatą należną a uiszczoną, z mocy art. 80 wskazanej ustawy, podlega zwrotowi, o czym winien orzec Sąd Okręgowy w Katowicach.

SSO del. Aneta Pieczyrak-Pisulińska	SSA Ewa Tkocz	SSA Anna Bohdziewicz
-------------------------------------	---------------	----------------------